

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 9. maja 1857.

Zapoved obéranja gosenc.

Postava, ktera je, kakor smo v poslednjem listu povedali, spet moč zadobila, zapoveduje oberanje gosenc in pa snaženje sadnih drevés takole:

1. Gosence se morajo dvakrat v letu oberati: pozno v jeseni in pa zgodaj spomladi.

2. Celo drevo se mora v jeseni z lesenim ali kakim drugim tumpastim nožem ostergati, da se mah odpravi, zakaj zaléga gosenec se ne nahaja le v perji ali listji, temuč pogostoma tudi v mahu.

3. Drevo in posebno po rogovilah naj se postupa z enmalo pepelom, ker pepel zamori gosenčno zalégo. (Še bolje kot to pepeljenje je po novejih skušnjah, da se deblo in rogovile drevés v jeseni pobelijo z apnom).

4. Vsi gospodarji enega kraja morajo ob enem gosence oberati. Čas pa, kdaj se mora to v jeseni in spomladi zgoditi, bode povsod c. k. kantonska gosposka določila, ktera se je zavoljo tega poprej z županom tistega kraja pomenila.

Tako zapoveduje postava, ktero je sl. deželno poglavarstvo na Krajskem vnovič oklicalo s pristavkom, da nemarni gospodarji, ki je ne bojo spolnovali, se bojo kaznovati, zraven pa še na njih stroške gosence oberale.

Letošnjo jesen bo tedaj ta postava v prvič moč zadobila. Terdno upamo, da bojo čast. kantonske gosposke zvesto nad njenim spolnovanjem čule, — pridnim gospodarjem pa še enkrat povémo, da imajo v prihodnje pravico se pritožiti, ako nemarni sosed ne stori dolžnosti, ker postava očitno pravi, da bo s silo mogel to storiti, kdor z lepo noče.

Postava,

po kateri se prepoveduje, da se ne smejo jajčka in mladi ptički iz gnezd poberati, pa tudi ptiči kadar valijo, ne loviti in ne streljati.

Ptiči pomagajo človeku najbolj gosence obirati, in ker se od njih živijo, jih sila veliko pokončajo. To velja posebno od vseh tistih ptičev, ki pojó.

Leta 1838 je tedaj deželno poglavarstvo ilirsko z ukazom od 16. roznika št. 14164 prepovedalo, in to prepoved ponavlja sedaj sl. deželno poglavarstvo krajsko, da se jajčka in mladi ptički nikoli ne smejo iz gnezd poberati, ptičej pevalice pa takrat, kadar valijo, to je, od mesca sušca do konca mesca velikega serpana (avgusta) na nobeno vižo loviti, pa tudi streljati ne. Kantonske gosposke imajo nad spolnitvijo te postave oestro čuti, in vsakega, kdor se pregreši zoper to postavo, kaznovati na dnarji ali ga pokoriti v ječi.

Pa tudi tistim, ki se s prodajanjem ptičev pečajo, je terdo na pete stopati in jih brez milosti kaznovati, ako ob gori imenovanem prepovedanem času ptičev na terg prinesó. Ptiči se jim morajo pobrati in spustiti, oni pa po postavi pokoriti.

Ker pa se posebno mladina včasih brez hudobne volje in le v svoji neumnosti z poberanjem jajčic in mladih iz

gnezd pečá in takim šterkovcem to napačno in sadnim drevsom škodljivo ravnanje kakor navadna igrača veljá, je tedaj treba, da se mladina v tem dobro podučí. V tem zamorejo duhovni*) in učitelji največ pomagati, čeravno je tudi dolžnost županov in kantonske gosposke, da po vseh mogočih potih skerbí za tak poduk.

Nektere poglavitne vodila pri reji svilnih červičev.

Čas reje sviloprejk ali židnih červičev je sopet se približal. Upamo, da nam bodo zdravi ostali in ne bolehalí, kakor na Laškem. Vendar naj opomnimo nekterih poglavitnih opravil.

Ne dotakni se jih nikdar z rokami, ampak preloži jih z mrežo vred.

Imej jih, kolikor je mogoče, zmiraj snažne, in preloži jih večkrat.

Majhne červičke pasi z mladim in mehkim perjem, in pred ko jim ga daš, naj enmalo poleží, ker jim presirovo perje škodva.

Ne pokladaj jim mokrega perja, če pa deževno vreme nastopi, da suhega nabrati ne moreš, daj ga popred na rijuhah posušiti.

Glej, da ni perje sparjeno.

Ne nabiraj perja, dokler rosa na njem stoji, in ne daj ga nikoli z rokami, ki po čebuli, česniku ali drugih enakih rečéh dišijo.

Pokladaj jim toliko, kar morejo od obeda snésti; obračaj se tedaj vedno po njih lakoti, ktera po vsaki spremembi večí prihaja.

Pazi marljivo na čas, ko červi dozoriyo, in se imajo v žido zapresti, da jim struškov ali suhega dračja ali pa slame nastaviš.

Ta čas ti naznamva život sviloprejk, ki je čist ko zrela vinska jagoda, da se skorej skozi njega vidi. To poznaš tudi na tem, da červi vratove na kviško vzdigujejo, in po robí lese lazijo, kakor če bi kaj iskali.

Sviloprejka nareja štiri dni mešiček, galetó ali kokon, metulj pa še li v treh tednih postane.

Jajčica se vdobijo, če se pustí, da metulji iz kokonov izlezejo. Izleženi se hitro pariyo. Zavolj oplodenja jih je treba kacih šest ur vkup spustiti, potem pa se mora on od nje ločiti. Ona začne seme leči na papir ali na platno, in izleže okoli 400—500 jajčic, ktere gre pobrati in za prihodnje leto v suhem in hladnem kraju ohraniti.

Čuden kmetijsk prikazek.

(Čbele in prepelice). Dve reči ste opomina vredne, o kterih je že več misijonarjev in drugih pisalo iz severne Amerike. Ena je, da dokler so Indijani v kterem kraju, ni duha ne sluha od prepelice; berž pa ko belí Evropejci zemljo posede, orje in seje, berž priletí prepelice, pa nobeden ne vé, od kod. Ravno tako je s čbelo;

*) Poznamo nekega verlega duhovnega gospoda blizo Ljubljane, ki se je letos pri izpraševanju kmečkih fantičev memogredé tudi o ti zadevi hvalevredno obnašal in gotovo marsikak mernik sadja deželi prihranil. Vred.

dekler je divji Indijanec zemlje gospodar, ni čuti pridne živalice; ko se vselijo na njih mesto omikani ljudje, berž je čbela pri nas. Zato Indijani, kadar zagledajo rôje novih gotov (ebel), koj žalostni čutijo, da se bojo mogli s svojim lovom dalje pomakniti, grobe svojih očetov zapustiti in nove domovine si iskati, zakaj znamenje jim so čbele, da so jim Evropci že blizo za petami.

O zadevah naše književnosti.

Naš slovenski narod, ki šteje le poldrugi milijon duš, ni samo med slovanskimi plemeni, temuč morda v vsi Evropi najmanjši narod, kateri književnost ima, (ako premore 1000 slovenskih knjig, kolikor jih na priliko do sedaj imamo, zadovoljiti pojemu književnosti). Poleg tega, da je tako majhen, še živi raztrešen po 6 avstrijskih kronovinah, v kranjski, štajarski, hrvatski, koroški, ogerski in beneški, obsut z najrazličnejšimi narodi evropejskimi: Taljani, Nemci in Madjari, v katerih sosedščini že stotine in stotine let živi, in le na južno-iztočni strani se tika hrvatsko-srbskih sorodnikov. Naravno je tedaj, da se je slovensko narečje v stotnoletni zavezi in v vsakdanjem vzajemnem radenju s svojimi sosedi mnogo ptujega duha napilo. In prvi naši pisatelji, izobraženi na ptuji kveder, so zares našo slovensčino zelo pokvarili, nevezemši s tem njih zaslug. Al v novejših časih so se počeli naši učeni skor samo in z neko posebno ljubeznijo s slovenskim jezikoslovjem baviti; in samo njim in njihni neutrudljivosti imamo zahvaliti, da so nam našo slovensčino tako lepo otrebili in očistili, da se gledé čistoče in národnega duha vredno dá postaviti na stran vsakega drugega slovanskega narečja.

Kar se naši književnosti od mnogo strani, tako rekši v zlo (!) piše, je to, da se misli, da je skor vsa v rokah našega duhovstva. Res je, da več ko polovica tega, kar se pri nas v letu piše, je od naših domoljubnih duhovnov pisano, in zopet več ko tri četertinke tega, je duhovnega, pobožnega obsežka. Al to je pri nas na Slovenskem potreba, neobhodna, silna potreba. „Initium sapientiae est timor domini.“ Naš narod hoče bukve imeti, ki jih brati zna in brati hoče. In to je najboljša, najtemeljitejša podlaga za razvitek naše književnosti, za napredek naše narodne omike. Kar je svetloba in gorkota za rastlino, to in še več so bravci za književnost.

Kdor se tega prepričati hoče, naj le gre na slovensko stran, in vidil bo, da v vsaki cerkvi, naj stoji še na taki visočini, naj bo skrita še v tako zabitem kraju, pri sveti maši ženske in možki, staro in mlado v molitvenih bukvicah bere in prebira pri vsaki kmetii, pri vsaki hišici in bajtici, naj bo še tako slaba in siromašna, bo bar jedno slovensko knjižico najdel, al so kake molitvene bukvice, al je „pratika“ ali „Drobtinice“, al „Blaže in Nežica“, al ktere druge od družtva sv. Mohora izdane itd. Tudi občine bo redke nahajal, v katerih ne bo bar jeden broj „Novic“ naših zlatih najdel, ali „Priatelja“, ali „Zgodnje Danice“! In to se mora vse le našim marljivim duhovnim v zahvalno zaslugo (ne pa narobe v zlo) pisati.

Gledé omike prostega naroda je slovenski poleg českega gotovo drugo pleme slovansko. Če smo tedaj ravno najmanjši, nismo zato tudi najzadnji; samo da bi naše duševne in materialne sile enakomerne bile naši volji za prosveto!

Primerimo pa našo književnost z nemško, talijansko, francozko ali katerogod drugo evropejsko neslovansko, prestrašili se bomo, da tamo dan na dan več knjig izlazuje, kakor pri nas v celem letu; da vseh naših knjig skupaj ni toliko, kolikor jih tamo jedno leto izlazi. Enakoverstno se tedaj nikakor ne dá s takim narodom stopati, to lahko vsaki jasno pregleda. Kje ali kakšen bi pa bil pomoček v ti zadregi, da nas naši sosede preveč ne prekosijo in potem siloma za seboj ne potegnejo?

Že gori sem napomenil, da se na južno-iztočni strani

tikamo sorodnega hrvatsko-srbskega naroda, in le od onde če od igda nam zamore pomoč priti. Ali nemili razdvoj v stvarici, ktera bi se dala tako lahko odstraniti, lomi vse jihue sile! In ta malenkost je hrvatska latinica in srbska cirilica. Nočem, da se spuščam v dolgo prepiranje in dokazovanje, da izražujejo oblike cirilskih pismen bolj značaj jezika slovanskega, da so se, tako rekši, prilicile našemu jeziku, da se je slovanski jezik prej pisal v cirilici, kakor v latinici, da se nje še sedaj večja stran slovanskega sveta služi itd. Kdor nam pa nasprotuje, da je ne zna čitati, tistemu dobrovoljno svetujemo, naj le vse svoje čitanje za steno obesi, ako ni zmožen se je v pol uri naučiti. Hrvatska in srbska književnost, ktere se tak tudi strogo razločiti ne daste, ako se jezik in ne pismena za razločivno znamenje vzame, bi združene v sredi jugoslovanstva na obe strani, na bugarsko in slovensko prevladajoče segale s svojim uplivom. In radi bi se onda bar mi Slovenci jim vpokorili v svojo in njihovo korist. *)

(Konec sledi.)

Svarilno in podučno.

Hudodelnik.

Žalosten izgled napačne otroške odreje.

II.

Ocvetavajo drevesa, ocvetavajo cvetlice poljske in vertne, napolnujejo se livade z zeleno travo, pa zopet se izpraznijo, — pride in prejde žetva, — pridejo k nam ptice popotnice, pa zopet letijo iz naših pokrajin v toplejše kraje, — porumeni se in pade z drevés listje — pride in prejde tergatev, — blagi jug se vklone ojestremu severju, — padajo snežinke po gorah in poljanah in cela priroda pokrije se z belo odejo, zmerzlina zakuje močvirja in potoke v ledene okove. To ponovljanje letnih časov razredilo se je med saboj že kake deset- in tudi večkrat, kar se je nad Ačimom vzdignil tamni griček groba. Ženo njegovo vidimo še vedno v črni obleki; vedno še žaluje po rajnem možu, in zvesto se derži storjene oblube, ostati vdova. To pa narveč še stori iz ljubezni do svojega jedinka. Mali Jefremček je odrastel v tem v zalega in verlega mladenčca.

V mestu V—ru se nahaja mnogo gostivnic in kavarn, ktere so vendar poleti večidel prazne, pozimi pa toliko polneje. Zimski večeri so dolgi, in marsikterega človeka bi dolgi čas terl, ako bi ne bilo v mestu krajev, v katerih se zamore krajšati. So pa po večih mestih še potrebne naprave, kakor, na pr. gledišča, bravnice itd., ktere kratijo ljudem dolge zimske večere. Nekteri obiskujejo té, nekteri zopet une kraje; kolikor glav, toliko misel. Nekteri si želí nahraniti duhá, drugi telo, in kar ta miluje in ljubi, to uni zametuje. Kdo pač more tudi spraviti dvé glavi pod en klobuk?

V neki kerčmi nižje verste in v odložnem kraju mesta sošlo se je bilo veliko družtvo, ki je sedelo krog dolge mize. Akoravno je kerčma zlo prostorna, vendar je vsa polna; — polna ljudi, pa še bolj polna tobakovega dima, tako da se skoz oblake komaj vidi goreča lojena sveča, kakor skoz gosto zimsko meglo oslabljeno zimsko solnce.

Obila množica se je tu sošla, ki žene velik hruš in truš, vpitje in kreg. Tu se igra, pije, prepéva, psuje, smeja, pomenkuje, prigovarja, prepira in obrekuje, tam se govori o slabostih in zmotah bližnjega; tu se delajo iz komarjev voli, iz pezdira bruni, tam se neusmiljeno in brezobzirno napada čast in poštenje sosedov; tu se grajajo in zasramujejo ljudje, svetniki in še samemu stvarniku se ne prizanese.

Večidel vidimo v ti veseli družbi — ako jo smemo

*) Teško je o književnih zadevah hrvatsko-srbskega narečja v obziru na slovensko kaj govoriti; oprezno se mora vsaka besedica prej pretehtati, da ne razkači kakega strastnika, kakor nas je unidan skušnja učila. Pis.